
Legelatin i et nordisk perspektiv

SPRÅKSPALTEN

ÅSLAUG FLO

Email: aslaug.flo@legeforeningen.no

RAIDA ØDEGAARD

Email: raida.oedegaard@legeforeningen.no

Tidsskriftet

Nyord i medisinen genereres ikke fra latin, men fra engelsk. Utfordringen i medisinsk publisering på de nordiske språk blir hvordan man håndterer dette problemet.

Lægelatin – en patient med behov for behandling! var tittelen på et møte arrangert av Den Sundhedsvidenskabelige Studienævn ved Københavns universitet i april 2000.

I Danmark var det inntil 1992 krav om forutgående kjennskap til latin for medisinstudentene – ”den lille latinprøve”. Etter at dette kravet falt bort, er det konstatert tiltakende problemer med hensyn til innlæring, uttale og bruk av den gresk-latinske terminologi. Denne terminologien er grunnlaget for forståelsen av faglige begreper og uttrykk, for internasjonal faglig kommunikasjon og for presis språkbruk, ikke minst mht. korrekte beskrivelser i journaler av diagnoser og inngrep. Hensikten med møtet var å belyse problemets omfang, sammenlikne danske tilstander med forholdene i andre land og om nødvendig ”få oppstillet et remedium”.

Møteinlegg

Ugeskriftets språkkonsulent Asta Høy presenterte resultater fra sin doktoravhandling om medisinsk terminologi (1), delvis publisert i Ugeskriftet (2, 3). Hun la vekt på at studentene har problemer med innlæringen. I en spørreundersøkelse blant leger og studenter i Danmark har hun tatt for seg behovet for mer latinundervisning. Sykehuslegene mente latin var viktig, mens bare 40 % av studentene hevdet at de trengte flere kunnskaper. Et flertall vil altså ikke bruke mer tid på latinen.

Høy mener det kan være vanskelig å kreve en korrekt gresk-latinsk terminologi av fremtidens leger hvis de ikke får nok språkkunnskaper under studiet. Det medisinske fagspråk er dessuten ikke lenger doktorlatin. Det omfatter i stor grad danske, fordanskede og engelske ord og uttrykk. Situasjonen er noenlunde tilsvarende i Sverige og Norge.

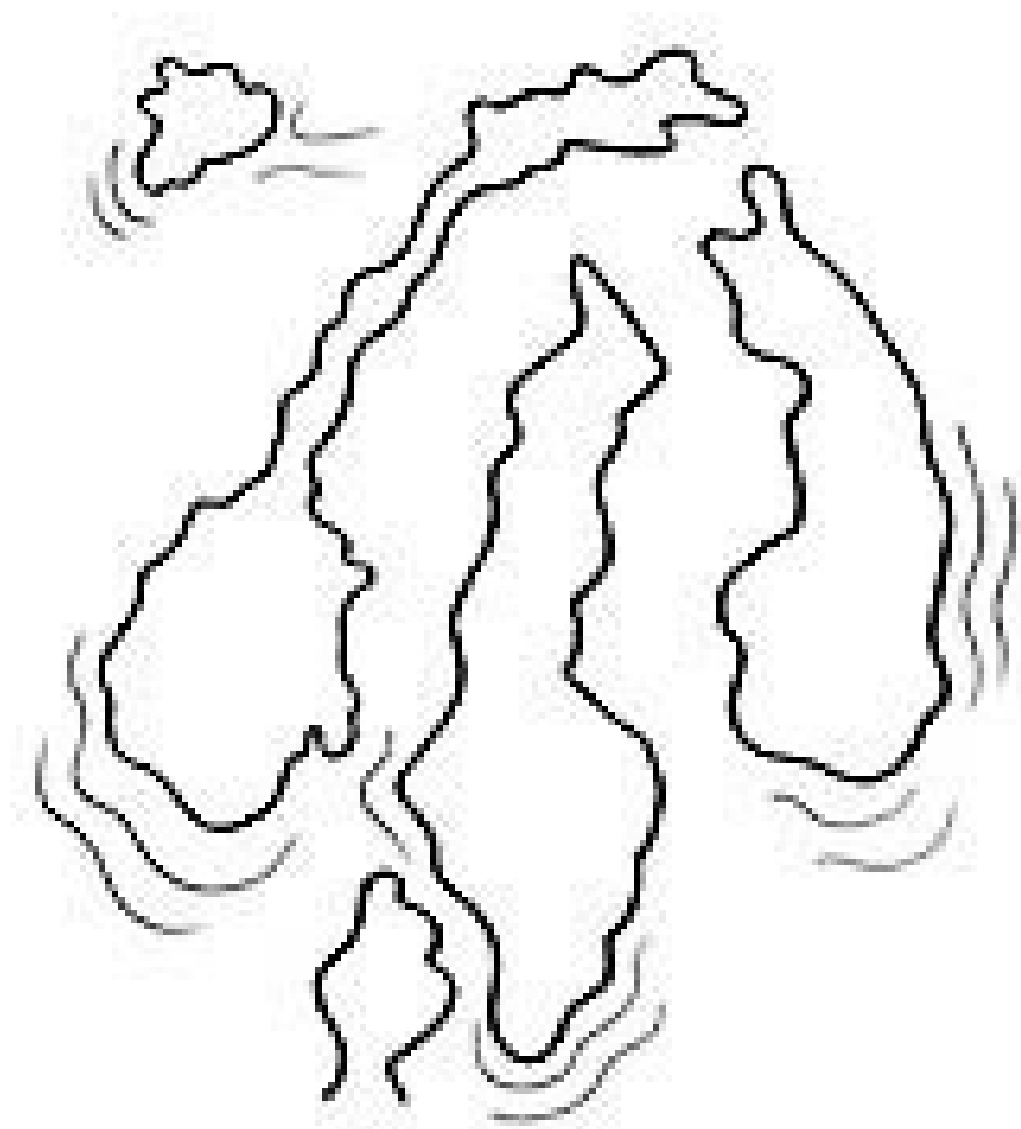
Jan Songstad, som gir medisinstudenter ved Universitetet i Bergen et 26 timers innføringskurs i latin, understreket sterkt nytten av et presist og nøytralt fagspråk. Han hadde gode erfaringer med sitt spesialtilpassede opplegg med vekt på nominalbegrepet og formlæren. Eksemplarisk læring med parallellstrukturer gir god overføringsverdi. Mette Heuch Bergs bok (4) er etter hans mening for omfattende i denne sammenhengen. Ved fornorsking må man følge det latinske språks spilleregler, påpekte han. Man trenger en enhetlig nomenklatur, og en mal for å konstruere nye ord ("donor" er en uheldig konstruksjon, det burde vært "donator", av verbet "donare" – etter mønster av "amor" – "amator" – "amare").

Innen anatomien står den rene latin sterkt. Jan Rytter Nørgaard, lektor i anatomi ved Århus Universitet, var likevel bekymret for studentenes innlæring av den anatomiske nomenklatur når de står uten basale latinkunnskaper. *Anatomiens navne* er et ypperlig verktøy med en utførlig gjennomgang av de anatomiske navns uttale og grammatikk, ordavledninger og ordsammensetninger (5). Boken kan varmt anbefales også for norske medisinerere (6).

Henrik Wulff, avdeling for medisinsk vitenskapsteori ved Panum Instituttet, innledet til debatt. Han var meget klar på at det ville bli problemer med å (gjen)innføre noe tilsvarende "den lille latinprøve". Medisinen er et fag i sterk utvikling, og nye uttrykk lar seg vanskelig konstruere på latin. Etter hans syn var ett alternativ å innføre et kurs i latinske substantiver (entall, flertall, nominativ, genitiv). Et annet alternativ er å oppgi latinen, unntatt enkle, ubøyde former. Latin er heller ikke bare latin – og den er heller ikke internasjonal, hevdet Wulff. Eksempel: "Gastric ulcer" er den internasjonale betegnelsen, den "latinske" finnes bare nord for den dansk-tyske grense og blir ikke forstått utenfor Skandinavia ("ulcus ventriculi" ble skapt i det forrige århundre). Det viktigste må være å fordanske (og fornorske) engelske (amerikanske) termer.

En av debattantene var mindre opptatt av latin, han ville heller ha kurs i "legeengelsk".

Det var enighet om at latinen har sin selvsikre plass i anatomien. Som formidlingsverktøy innen medisin for øvrig er ikke latin et produktivt språk. På møtet stilte man avslutningsvis følgende diagnose: Lægelatin som pasient trenger ikke behandling. Pasienten er død!

Veien videre

Tilpasning av latinske termer til moderne språks struktur har pågått lenge. En vanlig fremgangsmåte er å ta utgangspunkt i den latinske ordkjerne og tilføye nasjonalspråkets endelser (7). Disse ordene bokstaveres da og bøyes etter nasjonalspråkets regler. Dette er en farbar vei å gå. Medisinske ordbøker i de nordiske land gir i stigende grad treff på slike oppslag, for eksempel bronkitt, iskemi, nefrose. Men fremdeles finnes de ofte kun som ekstraopplysninger til oppslag på latin (infarctus, infarkt) ev. til oppslagsord på nasjonalspråkene.

Latin skrevet på latin i anatomen er akseptert. At opprinnelige nasjonale medisinske ord og uttrykk skrives etter nasjonalspråkenes retningslinjer, er det heller ingen uenighet om. Kunne man i tillegg samles om et nasjonalisert latin og et nordisk samarbeid om tilpassede ord og uttrykk for engelske termer, ville de nordiske medisinske fagspråk stå sterkere overfor et økende press fra engelskspråklig publisering.

LITTERATUR

1. Høy A. Det medicinske fagsprogs terminologi – en patient med behov for behandling? Doktoravhandling. Odense: Syddansk Universitet, 1998.
2. Høy A. Lingvistitis terminologiae medicinae (I). Ugeskr Læger 1996; 158: 7074 – 8.
3. Høy A. Lingvistitis terminologiae medicinae (II). Ugeskr Læger 1996; 158: 7079 – 83.
4. Berg MH. Medisinsk nomenklatur. Oslo: Universitetsforlaget, 1990.
5. Nørgaard JR, Holmboe K. Anatomiens navne. Oprindelse og betydning. København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, 1997.
6. Brodal P. Brukervennlig latin for medisinerne. Tidsskr Nor Lægeforen 1998; 118: 432 – 3.
7. Stavem P, Bjørkum A. Ord med latinsk opprinnelse får i økende grad norske endelser. Tidsskr Nor Lægeforen 1992; 112: 3720.

Publisert: 30. juni 2000. Tidsskr Nor Lægeforen.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 4. september 2026.